

Posudek vedoucího k bakalářské práci

Název práce: *Veřejná teologie*

Autorka práce: JUDr. Zuzana Vikarská, MJur, MPhil, Ph.D.

Vedoucí práce: Dalibor Jiří Vik

V Praze, 24.1.2025

Dovolím si posudek práce otevřít poněkud netypicky komentářem k autorčinu *poděkování* (s. 2), do kterého se mě rozhodla jakožto vedoucího práce rovněž zahrnout spolu s připomenutím seminárních diskusí, které jsme spolu před lety vedli, během nichž mimo jiné uzrálo i téma, které autorka zpracovává ve své práci. Musím na tomto místě nicméně skromně uvést, že na samotném řešení a konečné podobě práce mám podíl mizivý, autorka téma pojednala zcela samostatně, patrně i kvůli poněkud hektickému načasování plnění studijních povinností.

Výsledek hodnotím nakonec převážně kladně, protože předložený text je z akademického hlediska kvalitní, obsahuje veškeré formální náležitosti, splňuje nároky na daný typ práce kladené a vrchovatou měrou naplňuje žánr kvalifikační práce na bakalářském stupni (vzhledem k autorčině univerzitnímu působení jsem ovšem nic jiného ani neočekával). Práci lze chápat jako určité uvedení do veřejné teologie, v němž se podává syntetickým způsobem jednak to, co vlastně veřejná teologie vůbec je, o čem jí běží a v čem se liší od jiných poválečných teologických proudů politické teologie a teologie osvobození (kap. 2), jednak veřejnou teologii ilustruje na myšlení konkrétních osobností (R. Bellah, M. E. Marty, D. Tracy, D. B. Forrester, M. Stackhouse, L. E. Cadyová, E. L. Grahamová, kap. 3), a konečně navrhuje i vlastní aplikaci přístupů veřejné teologie do českého prostředí (kap. 4). Autorka navíc pouze nepřerývá načtené, ale zkoumanou látku dále promýšlí – viz např. její vlastní podnět k vymezení *veřejné teologie* pomocí tří dimenzí, ve kterých působí (kap. 2), nebo snaha o stanovení kritérií, která by pomohla *veřejnou teologii* odlišit od jiných diskurzivních projevů ve veřejném prostoru (kap. 4). Téma lze v tuzemském prostředí vnímat stále jako nové, i když sám koncept *veřejné teologie* má za sebou již pět dekad teologické diskuse. Jako čtenář také oceňuji, že práce je psána čtivým a kultivovaným jazykem (i když místy stylisticky i pojmově poněkud anglicizuje), sleduje bez zbytečných odboček jádro věci, je logicky strukturována a působí sevřeným a uceleným dojmem. Z akademického hlediska je nutno zdůraznit dobrou práci se zdroji, přiměřené množství excerpované literatury, a především drtivý podíl cizojazyčných pramenů.

K některým aspektům práce mám nicméně výhrady. Jako první uvedu tu nejzásadnější. Autorka dle mého soudu zcela „přestřelila“ s hodnocením dokumentu *Základy sociálně etické orientace CČSH* a jejich většinové autorky A. Ebertové, které uvádí jako údajně dobrý příklad toho, kdy se církve vyjadřuje ke společenským otázkám (kap. 4.2.1). Dovozuje z něj, že „veřejná teologie CČS(H) se historicky soustředila na otázky demokratických hodnot a sociální spravedlnosti“ (s. 34). Tento názor pochopitelně sdílet nelze. Pokud by právě předmětný dokument měl být etalonem veřejné teologie, pak by to celý podnik spíš diskreditovalo. Kdyby autorka lépe zvážila historický kontext ZSEO,

došla by patrně k závěru, že církev v dané době k aktuální společenské situaci zarytě a trestuhodně mlčela. Dokument sám je pak spíš typicky tragickým dokladem, jak se církev ještě na počátku 80. let implicitně podílela na zachování společenského a mocenského *statu quo* post-totalitního státního zřízení. Právě tato podkapitola je jedním z důvodů, proč lituji, že jsem měl možnost práci jako celek přečíst až po odevzdání, protože tento zjevný omyl by bylo bývalo možné podchytit – takto zbytečně kazí jinak dobrý dojem z celé práce.

Druhá výhrada má ráz polemický, netýká se tedy věcného obsahu, ale spíš „tónu“ či postoje. Zdá se mi totiž, že *veřejná teologie* autorce občas, snad nechtěně či neuvědoměle, splývá s „tou správnou teologií“, kterou klade do kontrastu k „abstraktní“ a od života odtržené teologii biblické a systematické – k tomu srov. např. „jednoduše řečeno, člověk si má z nedělního kázání odnést spíše myšlenky související s tím, co vidí v okolité společnosti, než abstraktní teologické či biblické myšlenky odtržené od dnešní reality“ (s. 12). Taková distinkce je ovšem nutně reduktivní, protože poněkud zapomíná na to, že duchovní není primárně tlampačem společensky rezonujících témat, ale pastýřem duší, a pokud má kázat slovo Boží, je v tom formálně i obsahově vázán zejména ohledem na Toho, jenž jej povolal ke službě, a spásu těch, kteří mu byli svěřeni. Technicky řečeno, první zřetel má být vždy pastorační, přičemž – pokud si toho konkrétní pastorační situace žádá – se duchovní může rovněž vyjadřovat k veřejným společenským tématům. Autorka tak dle mého soudu mohla ve své práci lépe odlišit, že *veřejná teologie* hovoří vlastně pouze o jednom aspektu teologie, a totiž „teologii zdola“, a je tedy relevantní vždy pouze natolik, nakolik je teologie „lidským slovem o Bohu“, které se pak jako takové může stávat také „veřejným diskursem“ a aspirovat na participaci ve společenském prostoru. Lidské slovo o Bohu by však nemohlo existovat, pakliže by se předem neudála teologie jakožto Boží slovo k člověku: slovo, které se svou vlastní mocí *zjevuje, tvoří, působí* a o němž se – v nejlepším slova smyslu – *nediskutuje*. Transcendentní rozměr postrádám i v autorčině vlastním pokusu o výměr *veřejné teologie* – pokud totiž chce být skutečně *teologií* a nikoli jen hrstkou úvah nad *funkcí teologie ve veřejném prostoru*, měla by být mnohem lépe navázána na kérygma, z něž teologie pramení, a snad i kontextualizována v rámci jednotlivých klasických teologických disciplín.

Kritické pojednání by si však dle mého mínění zasloužila i horizontála celého tématu. Není veřejná teologie, tak jak ji autorka prezentuje očima vybraných myslitelů a myslitelek, formálně i věcně vlastně omezena jen na velmi úzké publikum, a nelze jí tedy paradoxně vytknout to, proti čemu by chtěla implicitně vystupovat, tj. určitý exkluzivismus? Její premisou i adresátem, jak se v práci opakovaně potvrzuje, je totiž především pluralistická a sekulární společnost – kde ovšem v dnešní době takovou společnost vůbec hledat? Existuje (ještě) vůbec někde? Není to jen svého druhu sociologický konstrukt, který se omezuje jen na malý ostrůvek světové populace ve vyspělých zemích, a to ještě pouze jen v omezené míře v partikulárních společenských skupinách? Kritický náhled by, myslím, bylo možné více uplatnit i u mezí a přínosu *veřejné teologie* vůbec. Nejde jen o zdůraznění aspektu, který je v každé skutečné teologii přítomen *zákonitě a vždy*? Absurdita určité mnohomluvnosti, která diskurz

veřejné teologie provází, by se mohla naplno vyjevit v otázce: byli prorok Jeremiáš, sv. František z Assisi, sv. Hildegarda z Bingenu ad. *veřejnými teology*? A pokud odpovíme kladně, jaký diskurz legitimizoval jejich veřejné vystupování? Je možné na jejich působení uplatňovat některá ze vzpomínaných kritérií? Nebo je legitimita autentické křesťanské zvěsti vždy nedílně spjata pouze s připraveností k sebeobětování, úplnou vydaností Nejvyššímu, neochvějným rozhodnutím kráčet ve šlépějích Toho, který za nás dal svůj život?

Naposled uvedené míním zejména jako určitý námět či náměty pro autorku k případnému dalšímu promýšlení, shledá-li otázky a argumenty zde samozřejmě jen letmo načrtnuté jako relevantní, a zvláště pokud se rozhodne v daném tématu pokračovat, jak na konci práce naznačuje. Práci i přesto považuji za dobře zpracovanou, prolongaci tématu do případné diplomové práce za žádoucí, a dokážu si představit, že by práce s určitými úpravami ve smyslu naznačeném výše obstála i jako publikovatelný akademický text (Theologická revue, samostatné skriptum pro výuku poválečných teologických proudů apod.). Politování si dovoluji vyslovit nad skutečností, že finální znění nebylo s vedoucím konzultováno – na druhou stranu samostatnost autorky oceňuji.

Navrhuji hodnocení 1-2 s přihlédnutím k průběhu obhajoby.